

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA DAVLAT ORGANLARINING XALQ OLDIDAGI JAVOBGARLIGI

Xudoynazarova Sadoqat Chorshanbi qizi

Toshkent davlat yuridik universiteti magistranti

Annotatsiya: *Ushbu maqolada davlat organlarining xalq oldidagi javobgarligi, javobgarlikning normativ-huquqiy hujjatlar bilan mustahkamlanganligi, normalardan misollar, davlat organlari javobgarligining asosiy shakllari, javobgarlik davomida davlat organlari xodimlarining oldiga qo'yilgan vazifalar, mansabdor shaxslar qonunga bo'ysunmagan holatda fuqarolarga zarar yetkazgan holatdagi javobgarligi hamda davlat organlarining vakolatlari muallif tomonidan yoritilgan.*

Kalit so'zlar: *Davlat organlarining javobgarligi, Konstitutsiya, murojaatlarini ko'rib chiqishning asosiy prinsiplari, javobgarlikning shakllari, qonuniylik, ochiqlik va shaffoflik, hisobdor tizim, hisobot berish, jamoatchilik nazorati, korrupsiyaga qarshi kurash, xalqparvarlik, malaka oshirish, xizmat madaniyati, jamoatchilik bilan muloqot, tashabbuskorlik, hisobdorlik va hokazo.*

O'zbekiston Respublikasida davlat organlarining xalq oldidagi javobgarligi — bu demokratik va dunyoviy davlatning eng muhim tamoyillaridan biri hisoblanadi. Ushbu tamoyil davlat hokimiyati xalq manfaatlariga xizmat qilishi va o'z faoliyati uchun jamoatchilik hamda fuqarolar oldida hisobot berishini anglatadi. Davlat organlarining xalq oldidagi javobgarligi normativ-huquqiy hujjatlar bilan mustahkamlangan. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasining 7-moddasida: "Xalq davlat hokimiyatining birdan bir manbaidir", bu norma davlat organlari bevosita xalq oldida javobgar ekanligi, 14-moddasida: "Davlat o'z faoliyatini inson farovonligini va jamiyatning barqaror rivojlanishini ta'minlash maqsadida qonuniylik, ijtimoiy adolat va birdamlik prinsiplari asosida amalga oshiradi", demak, har bir davlat organi xalq manfaatini ustun qo'yib, qonuniylik va adolat bilan huquqlarni himoya qilishi shartligi, 36-moddasida: "O'zbekiston Respublikasi fuqarolari jamiyat va davlat ishlarini boshqarishda bevosita hamda o'z vakillari orqali ishtirok etish huquqiga ega", bu esa jamoatchilik nazoratining huquqiy asosi hisoblanadi. "Jismoniy va yuridik shaxslarning murojaatlari to'g'risida"gi qonunning 4-moddasida davlat organlari va mansabdor shaxslar jismoniy va yuridik shaxslarning murojaatlarini ko'rib chiqishning asosiy prinsiplari keltirilgan. Va ushbu prinsiplar: qonuniylik, murojaatlarni o'z vaqtida va to'liq ko'rib chiqish, murojaatlarga nisbatan talablarning bir xilligi, jismoniy va yuridik shaxslarning huquqlari, erkinliklari va qonuniy manfaatlariga rioya etilishi, murojaatlarni ko'rib chiqishda byurokratizm va sansalorlikka yo'l qo'yilmasligi, murojaatlarni ko'rib chiqishda davlat organlari, tashkilotlar va ular mansabdor shaxslari faoliyatining shaffofligi. Bu qonun orqali

davlat organlarining xalq bilan bevosita aloqasi va javobgarligi ta'minlanadi. Bu normalar davlat organlarini "yashirin tizim emas, qaysidir ma'noda hisobdor tizim"ga aylantiradi.

Davlat organlari javobgarligining asosiy shakllari sifatida; hisobot berish - o'z faoliyati haqida aholiga muntazam hisobot beradi, ommaviy axborot vositalari, internet saytlari va ijtimoiy tarmoqlar orqali ma'lumotlarni e'lon qiladi. Ochiqlik va shaffoflik – qonunlar, qarorlar, umuman olganda, normativ – huquqiy hujjatlar ochiq bo'lishi kerak, fuqarolar davlat organlari tizimining faoliyati haqida axborot olish huquqiga ega. Jamoatchilik nazorati - fuqarolar, jamoatchilik nazorati, NNTlar va OAV davlat organlari ustidan nazorat olib boradi, shu bilan birgalikda, parlament va mahalliy kengashlar orqali ham nazorat amalga oshiriladi. Agar davlat organi yoki mansabdor shaxs qonunni buzsa, qonunga bo'ysunmagan holatda fuqarolarga zarar yetkazsa: intizomiy, ma'muriy, jinoiy javobgarlikka tortiladi. Davlat organlarining xalq oldidagi javobgarligi; fuqarolarning huquq va erkinliklarini himoya qiladi, korrupsiyaning oldini oladi, davlatga bo'lgan ishonchni oshiradi, samarali boshqaruvni ta'minlaydi.

Davlat organlari xodimlarining oldiga qo'yilgan vazifalar ancha keng va tizimli hisoblanib, ular nafaqat qonunlarga amal qilish, balki jamiyat va davlat rivojiga faol hissa qo'shishni ham o'z ichiga oladi. Quyida ushbu vazifalarni yanada batafsil yoritib beraman.

Qonuniylik va huquq ustuvorligini ta'minlash - Konstitutsiya va barcha normativ-huquqiy hujjatlarga so'zsiz amal qilish va bo'ysunish, qonun ustuvorligini ta'minlash, noqonuniy qaror va harakatlarga chek qo'yish hamda yo'l qo'ymaslik, fuqarolarning huquq va erkinliklarini himoya qilish, adolatni qaror toptirish.

Fuqarolarga xizmat qilish va xalqparvarlik - "Davlat organlari xalqqa xizmat qiladi" tamoyiliga amal qilish, aholining murojaat, ariza va muammolarini tinglash va ularni hal etishda ijobiy amaliy yordam berish, davlat xizmatlarini qulay, tezkor va sifatli ko'rsatish, har bir fuqaroga xushmuomala hamda hurmat bilan muomala qilish.

Halollik, shaffoflik va korrupsiyaga qarshi kurash - Shaxsiy manfaatni xizmat manfaatidan ustun qo'ymaslik, poraxo'rlik, mansabni suiiste'mol qilish kabi holatlarga chek qo'yish, ochiqlik va shaffoflikni ta'minlash, hisobot berish tizimini yo'lga qo'yish.

Kasbiylik va malaka oshirish - O'z sohasini mukammal bilish, yetarli yuridik bilimga ega bo'lish va doimiy malaka oshirib, o'rganib borish, malaka oshirish kurslari, treninglarda qatnashish, zamonaviy axborot texnologiyalaridan samarali foydalanish, yangi boshqaruv yondashuvlari hamda strategiyalarni joriy etish.

Intizom, mas'uliyat va xizmat madaniyati - Ish vaqtiga, ichki tartib-qoidalarga rioya etish, yuklatilgan vazifalarni o'z vaqtida va sifatli bajarish, davlatning mulkiga

ehtiyotkorona munosabatda bo'lish, xizmat madaniyati va odob-axloq qoidalariga amal qilish.

Jamoatchilik bilan samarali muloqot – Fuqarolarning ariza va murojaatlarini o'z vaqtida ko'rib chiqish, OAV va jamoatchilik bilan ochiq va shaffof aloqada bo'lish, aholining takliflarini inobatga olish, ishonchli muhit yarata olish.

Davlat va jamiyat manfaatlarini himoya qilish - Mamlakat va davlat xavfsizligi, barqarorligi va taraqqiyotiga xizmat qilish, davlat va xalq manfaatlarini himoya qilish, favqulodda vaziyatlarda tezkor va to'g'ri qaror qabul qilish.

Tashabbuskorlik va innovatsion yondashuv - Muammolarga yangicha va tizimli yechimlar topish, byurokratikani kamaytirish, ish samaradorligini oshirishga qaratilgan g'oyalarni ilgari surish.

Hisobdorlik va natijadorlik - O'z faoliyati yuzasidan rahbariyat, bevosita, to'g'ridan to'g'ri boshliqlariga va jamoatchilikka hisobot berish, belgilangan maqsad va vazifalarga samarali erishish, natijaga yo'naltirilgan maqsali ishlarni amalga oshirish.

Davlat sirlarini saqlash- Maxfiy ma'lumotlar bilan ehtiyotkorona ishlash, xizmat va davlat doirasidagi ma'lumotlarni oshkor qilmaslik.

Xulosa qilish mumkinki, davlat organlarining xalq oldidagi javobgarligi — bu faqat majburiyat emas, balki davlat va jamiyat o'rtasidagi ishonch asosidir. Agar davlat organlari ochiq, halol va mas'uliyatli bo'lsa, jamiyat barqaror va rivojlangan bo'ladi. Davlat organlari xodimi esa - bu oddiy xodim emas, balki jamiyat ishonchini oqlashi kerak bo'lgan shaxsdir. U halol, mas'uliyatli, bilimli va xalq manfaatlarini ustuvor qo'yadigan inson bo'lishi lozim. Uning faoliyati mamlakat taraqqiyoti va fuqarolarning farovonligiga bevosita ta'sir qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi, – T., "O'zbekiston", 2023.
2. "2017-2021-yillarda O'zbekiston Respublikasini rivojlantirishning beshta ustuvor yo'nalishi bo'yicha Harakatlar strategiyasi", PF-4947. 2017.
3. 2022-2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi, PF-60-son, 2022.

Internet saytlar:

1. www.lex.uz
3. www.strategy.uz
4. www.president.uz